

WPA-Benelux

Nieuws 2003/3

Jaargang 25

December 2004

Nummer 3

Inhoudsopgave

Blz	4	Van de redactie	
Blz	5	De Fazantendag 2004 in Zoo Antwerpen	Redactie
Blz	5	Loi's praktische kolom	Loi Burger
Blz	10	CBAC – Nieuwsflitsen	Han Assink
Blz	11	Werkgroependag Antwerpen	Ludo Pinceel
Blz	12	Onderzoek; belangrijk voor het houden van vogels	Ludo Pinceel
Blz	13	Verslag kraagfazanten werkgroep	Paulo Raeymaekers Jos Van Houdt
Blz	15	Digitale Nieuwsbrief	Redactie
Blz	16	Stamboeken voor hoendervogels	Han Assink
Blz	17	Activiteiten kalender	Redactie
Blz	18	Colofon	

Van de redactie

Op 13 november heeft voor het eerst een bijeenkomst plaats gevonden van de drie gezamenlijke werkgroepen van WPA – Benelux en Aviornis International. De bijeenkomst vond plaats in het zalencomplex van de Antwerpse Zoo. Na de lezingen werd een geleide rondgang gegeven langs de verblijven in de Zoo.

Het is op dit moment nog onzeker waar de 25ste Fazantendag gehouden zal worden. Dit kan zijn in de Antwerpse Dierentuin, maar het is ook mogelijk dat de dag gehouden wordt in Burgers'Bush te Arnhem. Het bestuur voert op dit moment overleg om een en ander zo snel mogelijk duidelijk te krijgen.

Op het centrum voor gehandicapten Savelberg in Helden hebben wij een presentatie bijgewoond van de schenking van hoenders en watervogels voor het bestaande dierenpark dat door de vogelpest ernstig is 'gekortwiekt'. Voorheen had de World Pheasant Association al de nodige dieren beschikbaar gesteld.

Op 19 maart zal om 20.00 uur de jaarvergadering plaatsvinden. Zoals gebruikelijk bij Huub Schellekens in 'De Wielerbaan' te Budel.

Op dit moment wordt er druk gewerkt aan de website. Tot onze grote spijt zijn wij nog niet in de lucht, maar wij hopen dat dit zo snel mogelijk gebeurt. Er is een klein team van medewerkers vanuit het bestuur bezig om een en ander op de rails te krijgen. Wij zijn bijzonder verheugd dat de grafisch ontwerper Francesco Boog bereid is geweest om op basis van vrijwilligerswerk zowel de site voor WPA als die voor de kamhoenderwerkgroep te maken. Ronald en Francesco zijn bezig om een en ander technisch zo professioneel mogelijk te maken. Wij hoeden U op de hoogte. Controleer van tijd tot tijd:

www.wpa-benelux.info

Graag wijs ik er op dat wij inmiddels een antal e-mailadressen hebben binnen gekregen die graag de digitale WPA-Nieuwsbrief wensen te ontvangen. Graag noteren wij Uw adres om U op de hoogte te stellen van actuele zaken.

25te Fazantendag in de ZOO van Antwerpen

Door: De redactie

De ZOO van Antwerpen is opnieuw het decor voor de jaarlijkse Fazantendag. In 2004 bestaat WPA – Benelux 25 jaar en wordt een extra interessante Fazantendag gehouden. Onder meer staan op de sprekerslijst:

- Steven Vansteenkiste over Kongopauwen
- Alain Hennache over Edwards' fazanten
- Ludo Pinceel over DNA – onderzoek
- Posterpresentaties over werkgroepen en stamboeken

Noteert U in Uw agenda:

**Zaterdag 24 april 2004
ZOO Antwerpen**

Loi's praktische kolom Algemene Gezondheidszorg voor Hoendervogels

Door: Loi Burger

Om optimaal van onze dieren te kunnen genieten is het van groot belang dat ze gezond zijn en blijven. Hierna volgen een aantal tips die daar bij kunnen helpen. Grofweg zijn drie items te onderscheiden.

- 1 Herkennen van ziekteverschijnselen
- 2 Curatieve behandelingen
- 3 Preventieve behandelingen

1 Herkennen van ziekteverschijnselen

Voeding

Indien de voeropname wijzigt moeten we aan de volgende mogelijkheden denken. Bij **lagere** opname kan het aangeboden voer van een andere samenstelling zijn dan voorheen, bijvoorbeeld een andere voerfabrikant. Bij overschakeling van voer samenstelling is het belangrijk om de overschakeling geleidelijk te doen, dus mengen van "oud" voer met het nieuwe voer gedurende enige tijd. Ook bij gelijkblijvende fabrikant is het aan te bevelen om dit te doen omdat per partij gemaakt voer de samenstelling van de gebruikte grondstoffen kan wijzigen. Dat dit gebeurt is soms te zien aan het kleurverschil tussen de diverse partijen voer.

Bij hoge buiten temperaturen hebben de dieren minder energie nodig om hun lichaamstemperatuur op peil te houden en zullen dan ook minder voer opnemen. Een andere oorzaak van lagere opname is dat een ziekte hiervan de oorzaak is. Hierover later meer.

Verhoogde voeropname zien we als de dieren besmet zijn met darmparasieten, dat kunnen wormen zijn maar ook bij een beginnende coccidiose infectie gaan de dieren eerst meer eten. Als de ziekte erger wordt, met name coccidiose, zal de opname juist minder worden en moet er snel ingegrepen worden.

Bij lage temperaturen zullen de dieren begrijpelijkerwijs ook meer voer opnemen.

Uitwerpselen en darmstelsel

Aan de samenstelling en de kleur van de mest zijn veel mogelijke ziekten af te leiden. Vogels die blindedarmen hebben produceren 2 soorten mest. 's Morgens bij het ontwaken worden veelal de blinde darmen geledigd, deze mest is dunner van samenstelling heeft een lichtere kleur en stinkt enorm. Dat is dus normaal. De overige mest is vaster van samenstelling, behalve bij vruchteneters, en is voorzien van witte delen, dat zijn de afvalstoffen welke door de nieren worden afgescheiden en in de cloaca aan de mest uit de darmen worden toegevoegd.

Indien nu de mest overwegend **geel tot koperachtig groen** gekleurd is moet er rekening mee worden gehouden dat er een storing in de leverfunctie is. Bij fazanten en kalkoenen duidt dat veelal op een **blackhead** infectie. Blackhead is een ziekte die veroorzaakt wordt door een parasiet welke de lever aantast en wormen (heterakis = kleine spoelworm) als tussengastheer gebruikt. **Bij de bestrijding van blackhead moet dan ook zeker niet vergeten worden om de wormen te bestrijden.**

Bij een coccidiose infectie zien we ook een verandering van de mest, de diverse soorten coccidiose hebben een voorkeur voor een bepaald gedeelte van de darm waar ze hun schadelijke werk doen. Zo bevindt de **Eimeria tenella** zich bijna uitsluitend in de **blinde darmen**. Door aantasting van de darmwand ontstaan bloedingen wat resulteert in mestproductie waar **bloed** in zit hetgeen met het blote oog meestal goed zichtbaar is, ook kan de blindedarmmest erg donker gekleurd zijn door het aanwezige bloed. Een andere coccidiose soort, Eimeria necatrix, komt vaak voor in combinatie met een clostridium infectie. We zien doodzieke dieren die als er niet snel medicijnen worden gegeven soms binnen een dag sterven als gevolg van ernstige aantasting van de darmwand en mogelijk aan een vergiftiging door de geproduceerde toxinen van de clostridium bacterie. De mest is vaak slijmerig en bevat soms duidelijk zichtbaar bloed en/of stukjes darmwand.

Naast de genoemde coccidiosesoorten komen nog veel andere soorten voor die alle in min of meerdere mate de darmen aantasten. Bij verdenking van een coccidiose infectie is het van groot belang om zekerheid hieromtrent te verkrijgen, mest onderzoek met behulp van een microscoop is dan noodzakelijk.

Ook allerlei bacteriën kunnen darmstoornissen geven. Bij jonge dieren uit zich dat vaak door met mest besmeurde veertjes rond de cloaca of gehele verstopping van de uitgang, de zogenaamde **cementcloaca**. Behandeling met antibioticum is dan noodzakelijk. Deze infecties worden bijna altijd veroorzaakt door Gram negatieve bacteriën zoals E. coli, Pseudomonas of Salmonella. Het middel van eerste keuze is Baytril, nog beter is om aan de hand van een gevoeligheidstest vast te stellen of deze keuze inderdaad de juiste is.

Bevedering

Wanneer dieren bol in de veren zitten kan dat diverse oorzaken hebben. Bij jonge dieren kan het zijn dat de omgevingstemperatuur te laag is een thermometer biedt dan uitkomst. Dieren die koorts hebben zetten ook de veren op, zoals bij een coccidiose of een clostridium infectie maar ook bij diverse virusinfecties. Door mestonderzoek kunnen een aantal ziekten aangetoond of uitgesloten worden.

Bij langdurige rui moet gedacht worden aan een tekort aan vitamines of mineralen. Beschadigde bevedering duidt op vraat, of door parasieten of door pikkerij. Beide zijn door observatie te herkennen. Voor de bestrijding van veerluizen zijn middelen verkrijgbaar,

pikkerij kan verminderd worden door afleiding te geven of aangetaste delen in te spuiten met hertshoornolie.

Poten: opstaande huidschubben duiden op een infectie met schurftmijten vooral oudere dieren hebben daar nog al eens last van behandelen met vaseline of ivermectine zijn dan noodzakelijk.

Ademhaling

Veel ziektekiemen tasten de ademhalingsorganen en de ogen aan. De ziekten veroorzaakt door bacteriën kunnen meestal succesvol met antibiotica worden bestreden, wel moet dan eerst worden vastgesteld om welke bacterie het gaat. In het geval van een schimmel of gistinfectie werkt het gebruik van antibioticum averechts: de infectie wordt daardoor juist versterkt!

Enkele voorbeelden van ademhalingsverschijnselen die afwijkend zijn.

Vieze natte ogen en snotneuzen worden vaak veroorzaakt door mycoplasma's.

Luidruchtige, bijna gillende geluiden tijdens zeer moeilijk ademen en productie van bloed uit de bek, hetgeen in werkelijkheid uit de luchtpijp komt, wordt veroorzaakt door een virus: Het infectieuze laryngotracheïtis virus ook wel ILT genaamd. Voor kippen is tegen deze ziekte een entstof verkrijgbaar, in hoeverre deze entstof ook onschadelijk is voor fazantachtigen is onduidelijk. Wel is uit onderzoek gebleken dat Argusfazanten ook van deze entstof ernstig ziek kunnen worden en er zelfs dood aan kunnen gaan. De doodsoorzaak is altijd dat de dieren stikken in de gevormde slijm en bloedproppen in de luchtpijp.

Infectieuze bronchitis geeft ook hoorbare ademhaling, natte ogen en heldere neusuitvloeiing. Een dergelijke infectie gaat als er geen complicaties optreden met een bacteriële infectie na ongeveer een week weer over. Bij complicaties moet er behandeld worden met een antibioticum.

Gaapwormen veroorzaken ook een afwijkende ademhaling. Meestal komen deze infecties voor bij jonge dieren, door hoesten en schudden met de kop proberen de dieren de wormen kwijt te geraken hetgeen niet lukt omdat de syngamus trachea zoals ze worden genoemd zich aan de tracheawand vastklampen. Behandelen met bv panacur lost deze problemen snel op maar wacht niet te lang met de behandeling want bij ernstige besmetting met veel wormen kunnen de dieren stikken in propfen dode wormen.

Schimmelinfecties van de longen en/of luchtzakken laten een pompende ademhaling zien bij de patiënt. Naarmate de ernst van de infectie toeneemt wordt de ademhaling moeilijker. Behandeling van zo'n infectie geeft bijna nooit het gewenste resultaat.

Infecties met het influenza virus verlopen afhankelijk van het ziekmakend vermogen van het betreffende virus van mild tot fataal. Het klassieke vogelpest virus is bij een ieder die de vogelpestcrisis van 2003 heeft meegemaakt genoegzaam bekend.

Dikke ogen en verdikking van de kopversierselen worden veroorzaakt door een bacterie: Pasteurella ,de ziekte wordt ook wel vogelcholera genoemd. De bestrijding is erg moeilijk omdat niet alle bacteriën geëlimineerd worden door antibioticum, vaak komen de verschijnselen enige tijd na het staken van de behandeling weer terug.

Organen

Bacteriën kunnen als ze eenmaal in de bloedbaan zijn gekomen ziekten aan organen veroorzaken. In ongunstige omstandigheden waarbij hoge concentraties bacteriën in de lucht voorkomen kunnen via verwondingen of via de luchtwegen en de luchtzakken bacteriën kans zien om in de bloedbaan te komen. Via de bloedsomloop komen ze dan in bijvoorbeeld de lever terecht en doen daar hun kwaadaardige werk. Dit leidt in eerste instantie tot

aantasting van de kapsels die met name de lever en het hart omgeven. Ingrijpen is noodzakelijk in deze gevallen, afhankelijk van de soort bacterie wordt een antibioticum gekozen. Veelal wordt gestart met een breed werkend middel zoals baytril of doxycycline. Indien er een of meer dieren sterven is het van groot belang voor de rest om te laten onderzoeken wat de doodsoorzaak was.

Sommige virussen tasten ook organen aan soms zelfs hele orgaansystemen.

Behandelingen van virusinfecties met antibiotica verlopen bijna altijd teleurstellend. Hierna enkele voorbeelden van schadelijke virussen die het meest voorkomen.

Ziekte van Marek, veroorzaakt door een Herpesvirus. De gevoeligheid verschilt sterk per vogelsoort, bij hoenderachtigen is die het grootst. Er zijn verschillende uitingsvormen. De meest bekende is die vorm waarbij met name de pootzenuwen aangetast worden, er treden verlamningsverschijnselen op die steeds erger worden tot het dier niet meer kan lopen en tenslotte door voedselgebrek sterft. Bij een andere vorm worden er tumoren in de organen gevormd. Ook oogafwijkingen komen voor, hierbij zijn de pupillen onregelmatig (ovaal) gevormd.

Gumboro ziekte, is een jeugdziekte en wordt veroorzaakt door een BIRNA virus. Dit virus tast de organen aan die voor de ontwikkeling van het immuunsysteem moeten zorgen. Ook dit virus komt voor in verschillende vormen van kwaadaardigheid, van mild tot zeer kwaadaardig waarbij vele dieren sterven. Organen die het meest aangetast worden zijn de bursa van Fabricii, de lever en de milt. Behandelen met medicijnen heeft geen positieve effecten.

2 Curatieve behandelingen

Onderstaand in telegramstijl een overzicht van de meest voorkomende ziekten en het bij voorkeur te gebruiken medicijn. De te gebruiken doseringen zijn afhankelijk van de samenstelling van het betreffende medicijn.

Wormen	Flubenol door voer: 7 dagen Panacur ingeven: herhalen na 10 dagen Ivermectine onderhuids of oraal
Schurftmijten	Ivermectine onderhuids of oraal Paraffine
Coccidiose	ESB3 door drinkwater. Toedieningsschema: 3 dagen wel, 2 dagen niet en 3 dagen wel Baycox door drinkwater: 2 dagen
Coccidiose + clostridium (kwartelziekte)	ESB3 (zie boven) + Amoxicilline gedurende 5 dagen. Dus tegelijkertijd geven
Blackhead	Trichoplus (werkzame stof is Ronidazole) 5 tot 7 dagen drinkwater, regelmatig herhalen bij blijvende worminfecties.
Gramnegatieve bacterien: E.coli, speudomonas, salmonella etc.	Baytril door drinkwater 3 tot 10 dagen. Denk aan gevoeligheidstest.
Gram positieve bacteriën: Stafylokokken, Streptokokken en Clostridium	Ontstoken gewrichten en dergelijke: Engemycine injectie Streptokokken bij jonge dieren: Amoxicilline drinkwater Denk aan gevoeligheidstest.
Mycoplasma's	Baytril. Verschijnselen komen vaak terug omdat niet alle organismen worden geëlimineerd.
Virusinfecties en bijkomende complicerende bacteriële infecties	Een breedwerkend antibioticum zoals baytril of trimethoprim/sulfa

Gisten	Nystatine of nizoral
Schimmels	Trisporal

Medicijn kast

Medicijnen zijn meestal snel te verkrijgen toch is het verstandig om een aantal middelen in huis te hebben, denk aan het weekeinde bijvoorbeeld. Snel ingrijpen geeft een grotere kans op herstel.

Baytril	Gramnegatieve bacteriën
Amoxicilline	Grampositieve bacteriën
ESB3 of Baycox	Coccidiose
Flubenol	Alle soorten wormen
Panacur	Wormen muv lintwormen
Vitamine en sporenelementen	Na medicijnbehandeling

3 Preventieve behandelingen

In vergelijking met het gehouden nutpluimvee zijn de “wilde”vogels veel minder vatbaar voor allerlei ziekten, door de manier van houden (lage bezetting van de volières) is een eventuele infectie druk zeer laag. Bij de kipperassen zijn ook grote verschillen bekend in gevoeligheid voor diverse ziekten. Genetisch gezien zijn de vogels die in volières worden gehouden sterk afwijkend van elkaar, dit houdt in dat ook de gevoeligheid voor ziekten per soort anders is. Zo zijn er virussen bekend dit zeer soortspecifiek zijn. Herpes virussen van uilen, kippen en duiven verschillen zoveel van elkaar dat het ene virus niet aanslaat bij de andere vogelsoort. Voor bacteriën geldt dat alle soorten vogels ziek kunnen worden als gevolg van een bacteriële infectie, denk aan darmstoornissen door E.coli of salmonella's.

Het gebruik van medicijnen om een bacteriële infectie te voorkómen is zinloos omdat medicijnen slechts zeer kort werkzaam zijn, het heeft eerder een negatief effect omdat er resistentie op kan treden, dus als het echt nodig is blijken dan de bacteriën ongevoelig te zijn voor het medicijn (en soms ook andere) wat al eerder aan de dieren is gegeven.

Preventief vaccineren tegen virusinfecties kan in een aantal omstandigheden zinvol zijn. De belangrijkste virussen waartegen geënt kan worden zijn.

Pseudo-vogelpest, vooral in dichtbevolkte pluimvee gebieden en bij geïmporteerde vogels omdat in het laatste geval het vrij regelmatig voorkomt dat een of meer van de vogels uit het buitenland het NCD virus bij zich dragen zonder daar zelf ziek van te worden.

Ziekte van Marek, sommige vogelsoorten kunnen na infectie de ziekte in verloop van enkele maanden ontwikkelen.

Mogelijke oplossingen zijn:

1 kweken met oude dieren, die hebben een eventuele infectie goed doorstaan en zullen deze eigenschap aan hun nakomelingen doorgeven.

2 kweken op resistentie, dus doorgaan met die dieren welke de ziekte overleefd hebben. Deze vorm van bestrijding duurt erg lang.

3 vaccineren op de eerste levensdag met een beschikbaar vaccin, een nadeel hiervan is dat er dan geen natuurlijke weerstand wordt opgebouwd en dat de gevoeligheid voor de ziekte niet afneemt, maar de dieren zijn wel hun leven lang beschermd tegen de ziekte.

Bij soorten vogels die gevoelig zijn voor black-head is aan te raden om vooral tijdens de jeugd regelmatig te behandelen met Ronidazole (tricho-plus) en te ontwormen met flubenol. Kalkoenen en ruigpoothoenders zijn zeer gevoelig voor deze ziekte.

Tot slot:

- .Observeren van de dieren is net zo belangrijk als verzorgen.
- .Laat vooral bij jonge dieren de mest controleren op aanwezigheid van coccidiose en wormeieren.
- .Door gestorven dieren te laten onderzoeken kunnen er wellicht andere dieren gered worden!

CBAC - Nieuwsflitsen

Door: Han Assink

- Het komende jaar zullen opnieuw studenten van het Van Hall Instituut stage gaan lopen in de dierentuin van Hanoi. Er bestaat nog onzekerheid maar mogelijk dat 2 studentes afreizen in februari. Zij maken een tussenstop in Singapore om een aantal kleine activiteiten te ontwikkelen voor de Borneopauwfazant. Vervolgens gaan in mei opnieuw twee studenten om zich bezig te houden met een aantal projecten, die later in de volgende Nieuwsbrief uitgebreid aan bod zullen komen.
- Een fokker uit Singapore, de heer Kuah, is op dit moment in overleg met WPA – Benelux om een stamboek op te zetten voor de Borneopauwfazant. Op dit moment heeft hij een 30-tal dieren in bezit en kweekt nu in de derde generatie. Belangrijk is om bloedmonsters te nemen voor DNA – onderzoek om beter inzicht te krijgen of deze pauwfazant een zelfstandige soort is of een ondersoort van de Maleise pauwfazant.
- John Corder informeerde dat er nu een meer gedetailleerd programma in Noord-India ontwikkeld wordt. De overheid van India is bereid om aanzienlijke bedragen voor een project voor instandhouding van fazantensoorten beschikbaar te stellen. Het betreft hier onder meer kamhoenders, westelijke tragopanen, Wallichfazanten en anderen. Het project zal verdere invulling krijgen in de nabije toekomst. CBAC heeft destijds het initiatief genomen om informatieve cursussen te houden in Noord-India. Deze zijn een succes geworden en blijken erg aan te spreken bij de autoriteiten.
- De fazanterie van Plaswijckpark te Rotterdam wordt opnieuw ingericht voor Europese hoenders en kleinere Europese zangvogels. Het resultaat kan in de loop van volgend jaar worden bewonderd.
- In Antwerpen heeft voor de eerste keer een bijeenkomst plaats gevonden van de gezamenlijke werkgroepen van WPA en Aviornis: kamhoenders, kraagfazanten en pauwfazanten. De resultaten van deze groepen zijn heel erg aansprekend en zullen in een volgende Nieuwsbrief aan de orde komen. De opkomst was goed.
- De populatie van de raszuivere goudfazant neemt gestaag toe. Binnenkort wordt de populatie ingevoerd in het stamboekprogramma SPARKS.
- De populatie raszuivere rode kamhoenders zal eveneens in dit stamboek programma worden gezet.
- In Leizig vond eerder dit jaar in september een bijeenkomst plaats van de Europese dierentuinen. Onderdeel hiervan was de bijeenkomst voor de *Galliformes*. Een 20-tal deelnemers was aanwezig. Helaas zijn zowel vanuit WPA als EAZA geen bijzondere ontwikkelingen gemeld. Binnenkort verwachten wij de rapportage van deze bijeenkomst die U zal worden medegedeeld. Op dit moment is Alain Hennache voorzitter van de Taxon Advisory Group en is Gary Robbins namens CBAC co-voorzitter van deze groep.

- De dierentuin van Leizig is buitengewoon aantrekkelijk geworden met tal van nieuwe zeer ambitieuze projecten die zeker de moeite waard zijn om eens te gaan bezoeken. Het aandeel aan fazanten is beperkt. Vlak in de buurt is ook de dierentuin van Halle die ondermeer meedoet aan het project voor de Vietnamfazanten. Met name de educatie in Halle is van hoge kwaliteit.

Werkgroependag Antwerpen *8 november 2003*

Door: Ludo Pinceel

Nadat enkele werkgroepen ieder afzonderlijk een aantal studiedagen hadden georganiseerd *, leek het een goed idee om eens een gemeenschappelijke dag in te richten voor alle werkgroepen die zich speciaal met hoenerachtigen bezighouden. Het gaat hier om (in volgorde van hun "leeftijd") de kamhoenderwerkgroep (EJFG), de werkgroep kraagfazanten en de werkgroep pauwfazanten.

* Kamhoenderwerkgroep (EJFG): Tierpark Kleve (DI), Kasteelpark Born (NI), Zoo Planckendael (B) en Plantaria (DI) en Werkgroep Kraagfazanten te Tienen(B) en te Roeselare (B).

Aangezien de locatie (Zoo van Antwerpen) er traditioneel in slaagt heel wat liefhebbers op de been te brengen en de activiteit via de tijdschriften van Aviornis International en WPA-Benelux, evenals binnen de diverse werkgroepen bekendgemaakt werd, moeten we ervan uitgaan dat de datum voor nogal wat mensen ongelukkig viel. Andere verklaringen voor de eerder beperkte opkomst (ruim 20 mensen) zouden immers ernstige vragen doen rijzen betreffende de motivatie van onze liefhebbers.

Zoals altijd hadden de afwezigen trouwens ongelijk, want het programma was zo interessant opgevuld dat de voorziene tijd voor alle aanwezigen te kort leek.

In de voormiddag kwamen de drie werkgroepen uitgebreid aan bod met een verslag van hun activiteiten en toekomstplannen. In de afzonderlijke verslagen lees je meer hierover.

In de namiddag werden meer algemene onderwerpen behandeld, te weten de diergeneeskundige aspecten van onze hobby (Loi Burger), het belang van research bij het "houden van vogels" als bijdrage tot de conservatie en de educatie (Ludo Pinceel) en de concrete problemen waarmee een Zoo (en dus ook de ernstige liefhebber) af te rekenen heeft bij het uitwerken van een verantwoord kweekprogramma voor een bepaalde vogelsoort (Erik Block).

Uiteraard volgde daarna nog een geleide wandeling door de Zoo met speciale aandacht voor de hoenderachtigen.

(verslagen van onderdelen)

- Kraagfazanten
- kamhoenders

- pauwfazanten
- veterinaire
- research
- de Zoo

Het belang van onderzoek bij het 'Houden van vogels'

Door: Ludo Pinceel

Het houden van dieren als bijdrage tot conservatie en educatie

Zoals al vaker gezegd, zal het houden van wilde dieren alleen onder deze vorm uiteindelijk nog maatschappelijk aanvaardbaar zijn.

Authenticiteit (=raszuiverheid) is echter een voorwaarde, wil die activiteit enige zin hebben.

Daarom rijzen er enkele concrete problemen:

- ✓ Beschikken we over goede founders?
  - Behoren ze tot de juiste soort? (= gevaar voor soorthybriden)
  - Behoren ze tot de juiste ondersoort? (= er zijn veel kruisingen)
  - Behoren ze tot de juiste vorm? (= gevolgen van domesticatie, mutatie; resultaten van foute selectie...)
- ✓ Hoe kunnen we die dieren houden en kweken?
  - Verantwoorde huisvesting en voeding
  - Juiste medische verzorging
  - Kwalitatieve kweek en opfok
- ✓ Hoe kunnen we een gezonde populatie in stand houden?
  - Registreren van de nodige gegevens
  - Blijven opvolgen van individuele dieren
  - Kweekprogramma's ter behoud van heterozygositeit

De individuele liefhebber heeft geen schijn van kans alleen aan het oplossen van deze problemen te beginnen. Hiervoor is immers veel inzet en werk, maar bovenal ook knowhow van diverse personen noodzakelijk. In de praktijk is dit alleen mogelijk via samenwerking. De oprichting van werkgroepen met een beperkt studiegebied dringt zich dus op.

Een van de belangrijkste voorwaarden voor succes is voorafgaande research. Er wordt immers door heel wat "experten" van alles beweerd, wat niet op waarnemingen of op ernstig wetenschappelijk onderzoek gebaseerd is.

Enkele concrete voorbeelden:

- ✓ Onderzoek van de oorspronkelijke literatuur
  - Verschillen tussen de ondersoorten bij kamhoenders
  - Gegevens rond soortbastaarden bij kraagfazanten
  - Beschreven ondersoorten van de grijze pauwfazant
- ✓ Onderzoek van onverdachte dieren afkomstig uit het wild
  - Kenmerken van ondersoorten en raszuiverheid bij kamhoenders
  - Gedetailleerde beschrijvingen van kraagfazanten
  - Voorkomen van de wenkbrauwstreep bij Palawan-pauwfazant
- ✓ Onderzoek van het DNA van dieren in beschermd milieu
  - Ontmaskeren van bastaarden tussen soorten en ondersoorten
  - Bepalen van de status van sommige soorten of ondersoorten

- Vaststellen van de onderlinge verwantschap van ex-situ dieren

Het is duidelijk dat er nog heel wat werk aan de winkel is.

Rond kamhoenders is reeds heel wat onderzoek gebeurd, maar de kweekprogramma's vloten nog niet, bij gebrek aan gezond uitgangsmateriaal.

De werkgroep kraagfazanten boekte in relatief korte tijd wel succes, met name voor de goudfazant. Het is nu echter wachten op echte Lady's.

De werkgroep pauwfazanten verkeert nog in het embrionaal stadium, maar bestaat tenminste al.

En waar blijft de rest?

Kraagfazantengroep Veleden, heden en toekomst!

Door: Paulo Raeymaekers en Jos Van Houdt

Binnen Aviornis ontstond in 1984 'SOS-Kraagfazant' met als nobele doelstelling:

"door kunstmatige selectie de kraagfazanten terug raszuiver proberen te maken".

En inderdaad, na jaren intensief selecteren kon men kraagfazanten tentoonstellen die moeilijk van raszuivere exemplaren te onderscheiden waren.

Het was William Beebe in "A Monograph of the Pheasants" (1917-1921) die ons erop wees dat er al een tijd lang op verkeerde kenmerken geselecteerd werd. Daarbij vervalsten domesticatieverschijnselen het beeld van de raszuivere kraagfazant. De gevolgen van mutaties, inteelt en soortkruising maken het onmogelijk om via kunstmatige selectie de kraagfazanten terug in ere ter herstellen.

Ondertussen stelde zich steeds meer de vraag hoe kraagfazanten er dan in feite uit moesten zien. Immers, bij een (kraag)fazantenpopulatie die zichzelf op een natuurlijke manier onderhoudt:

- zijn er geen twee individuen identiek,
- is er voor elk morfologisch kenmerk een variatie binnen die populatie,
- is er een verscheidenheid aan genetische eigenschappen, welke verspreid zijn over de ganse populatie,
- zorgt deze variatie binnen een populatie ervoor dat een soort kan overleven of zich kan aanpassen aan een veranderend milieu (=evolutie).

Volgens Johnsgard bedraagt de genetische gelijkheid tussen goud en Lady Amherstfazant 97%. Daarom spreekt deze auteur liever over een supercomplex dan over twee afzonderlijke soorten.

Yan Lan berekende aan de hand van mt-DNA dat 600.000 jaar geleden uit een oerkraagfazant de goud- en Lady Amherstfazant zich verder individueel als soorten ontwikkelden.

Vanwege een hogere specialisatiegraad classificeert Johnsgard de goudfazant hoger in de stamboom van de hoenderachtigen dan de Lady Amherstfazant. Belangrijke kenmerken van de goudfazant zijn hier:

- meer gebogen kuif,
- veelvuldig voorkomen van veeruiteinden zonder baardjes,
- verdere specialisatie van de staart,
- bevederd aangezicht,
- matte vleugelkleur.

Ondertussen werd het steeds belangrijker om de morfologie van originele kraagfazanten te bestuderen. De leden van de pas opgerichte “werkgroep kraagfazanten” trokken dan ook verschillende keren op onderzoek naar diverse Europese musea. Vooral het “Natural History Museum” (Tring UK) bezit een opmerkelijke collectie van balgen die verzameld werden in hun natuurlijke biotoop tussen 1914 en 1940.

Het balgenonderzoek toont verschillen aan, waardoor we sommige hybriden kunnen onderscheiden van de zuivere goud- en Lady Amherstfazanten uit een wilde populatie (= museumbalgen).

Vermits we maar een paar goudfazanten bezitten die afkomstig zijn van het land van herkomst is het uitermate belangrijk om deze exemplaren goed te beheren. Daarom zette de kraagfazantenwerkgroep het 5000-project op. Alleen dieren van gekende herkomst en mt-DNA getest worden als kweekpaar in het project opgenomen. De werkgroep verzamelt de stamboombriefjes en beheert de databank en de nafok wordt duidelijk gemarkeerd met 5000-ringen.

Stamboekbeheer

Kort na de opstart van onze werkgroep zijn we ook overgegaan tot de aanschaf van raszuivere goudfazanten .

Die eerste aanschaf had plaatst in 1998 en bestond uit 18 dieren.

We beschikten toen over drie bloedlijnen .

In 1999 kregen we beschikking over een extra bloedlijn , zodat we nu vier bloedlijnen hebben.

In 2001 zijn we overgegaan tot verspreiding van de nafok onder de liefhebbers.

De medewerkers konden enkel over deze goudfazanten beschikken als zij instapten in het project.

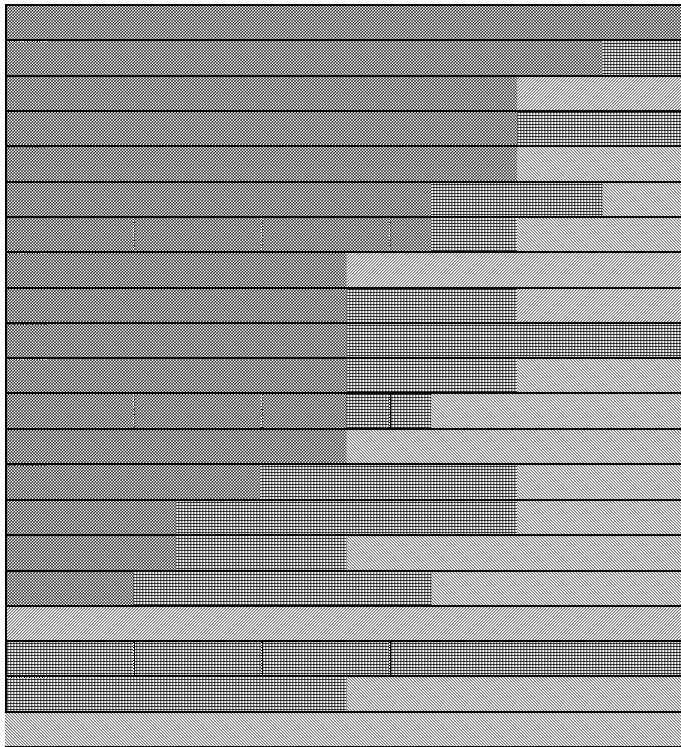
In 2002 beschikten we reeds over 25 kweekparen verspreid over 19 medewerkers .

Eind 2003 was onze werkgroep uitgebreid tot 28 medewerkers die in totaal over 113 dieren beschikken .

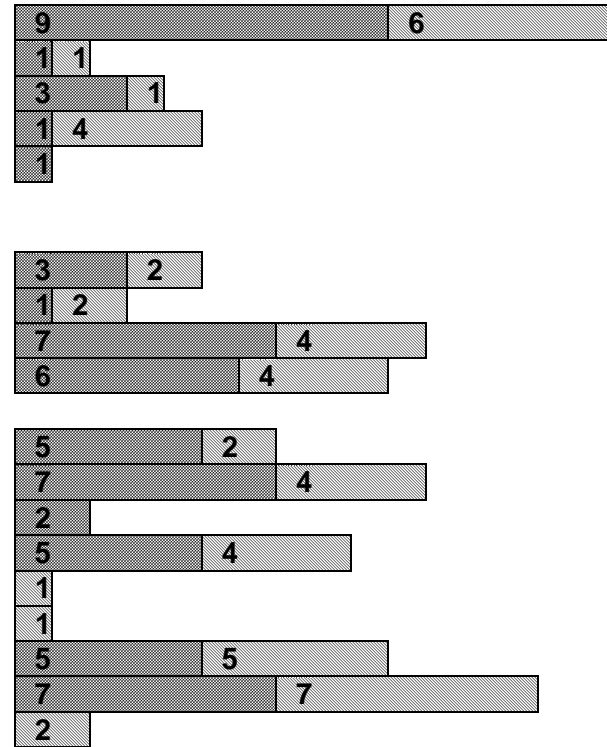
Uit onze 4 bloedlijnen hebben we 21 verschillende kweekcombinaties samengesteld .

Deze tabel geeft de verschillende combinaties weer van de bloedlijnen en tevens het aantal hanen en hennen van elke combinatie zoals die opgenomen zijn in het bestand van de werkgroep .

21 combinaties
hennen 50

hanen 63

Doelstellingen

- Verdere opbouw medewerkersbestand
- Aanschaf extra bloedlijnen goudfazant
- Aanschaf raszuiver Lady-Amherstfazanten
- Verdere uitbouw stamboekbeheer (5000 ringen – SPARKS (de internationaal erkende software voor stamboeken))
- Publicaties
- DNA-onderzoek

WPA's Digitale Nieuwsbrief

Door: redactie

Inmiddels hebben een 30-tal leden te kennen gegeven om de digitale extra Nieuwsbrief te ontvangen. Voor diegenen die hun adres nog niet hebben doorgegeven stellen wij het op prijs om deze te ontvangen op:

vogelhof@worldonline.nl

Internationale Stamboeken, EEP's en Registers voor hoedervogels

**Door: Han Assink
Conservation Breeding Advisory Committee**

<i>Soort</i>	<i>wetenschappelijke naam</i>	<i>stamboekhouder/co-ordinator</i>
Internationale Stamboeken:		
Kongopauw	<i>Afropavo congensis</i>	Steven Vansteenkiste, Antwerp
Blyth's Tragopan	<i>Tragopan blythii</i>	Han Assink, WPA
Cabot's Tragopan	<i>Tragopan caboti</i>	Han Assink, WPA
Edwards' fazant	<i>Lophura edwardsi</i>	Alain Hennache/Han Assink, WPA
Maleise pauwfazant	<i>Polyplectron malacense</i>	Don Bruning, WCT
Bergpauwfazant	<i>Polyplectron inopinatum</i>	Don Bruning, WCT
Vietnamfazant	<i>Lophura hatinhensis</i>	Dang Gia Tung/Han Assink, Hanoi/Arcen
EEP's – European Endangered Species Programme:		
Kongopauw	<i>Afropavo congensis</i>	Roland van Bockstaele, Antwerp
Edwards' fazant	<i>Lophura edwardsi</i>	Alain Hennache, Clères
Palawanpauwfazant	<i>Polyplectron napoleonis</i>	David Jeggo, Jersey
ESB's – European Studbook:		
Argusfazant	<i>Argusianus argus</i>	Gary Robbins, UK-TAG
Maleise pauwfazant	<i>Polyplectron malacense</i>	Gary Robbins, UK-TAG
Bergpauwfazant	<i>Polyplectron rothschildi</i>	Gary Robbins, UK-TAG
Maleise kuifloze vuurrugfazant	<i>Lophura erythrophthalma</i>	Alanin Hennache, Clères
Andere registers:		
Rheinarts' Argusfaz.	<i>Rheinartia ocellata</i>	Phan Viet Lam
Kamhoenders	<i>Gallus spp.</i>	EJFG
Pauwfazanten	<i>Genus Polyplectron</i>	Pauwfazantenwerkgroep
Goudfazant/Lady Amherstfazant	<i>Genus Chrysolophus</i>	Werkgroep kraagfazanten

Activiteiten kalender

- 19 maart 2004   **Jaarvergadering WPA-Benelux**; De Wielerbaan te Budel. Aanvang
- 24 april 2004   **25 jarig jubileum Fazantendag in de ZOO van Antwerpen**
- 15 mei 2004   **De regionale bijeenkomst WPA - Duitsland**
Bij collectie Fritz Esser, Fasanhof, 52391 Vettweiss bij Düren.
- 8 – 10 October 2004 **WPA-conventie Duitsland**; in Lenggenwil Zwitserland; 25 km ten
zuiden van het meer van Konstanz

Nederland – België

Colofon

Eindredactie

a.i. Han Assink

Redactieraad Nieuwsbrief

Han Assink
Loi Burger
Peter Holsheimer
Merlijn van den Wittenboer
Steven Vansteenkiste

Redactieadres

World Pheasant Association
De Vogelhof
Boerenweg 66
5944 EL Arcen
Nederland
Tel: 00 31 (0)77 – 473 1272
Fax: 00 31 (0)77 – 473 2884
Email: vogelhof@worldonline.nl

Secretariaat WPA – Benelux

Boerenweg 66
5944 EL Arcen
Nederland
Tel: 00 31 (0)77-473 1272
Email: vogelhof@worldonline.nl

Bestuur WPA – Benelux

Han Assink, *voorzitter*
Roland van Bockstaele, *vice-v.z.*
Merlijn van den Wittenboer, *secretaris*
Mariet Vallen, *penningmeester*
Loi Burger
Peter Holsheimer
Ronald Wezeman
Agnes Ovington-De Jong
Vacant

Bankrelaties

Nederland:

Rabobank Arcen 1033 06 498

België:

ASLK 001 25 61 44 643

Info

www.wpa-benelux.info

www.wpadeutschland.de

Lidmaatschap World Pheasant Association – Nederland - België

Lid: Euro 25,-

Lid begunstiger: Euro 50,-

Conservation lid: Euro 115,-

Aanmelden schriftelijk bij het secretariaat van WPA-Benelux

Projecten van de World Pheasant Association, waarbij de Afdeling Benelux betrokken is:

Indochina Project
DNA - Project
Blyth's tragopaan Internationaal Stamboek
Cabot's tragopaan Internationaal Stamboek
Edwards' fazant Internationaal Stamboek
Vietnamfazant Internationaal Stamboek
EJFG - Kamhoenderproject
Kraagfazantenproject
Pauwfazantenproject
Arendrager pauwenproject, Maleisië

WPA - International

President: Keith Howman
Voorzitter CBAC: Han Assink

7/9 Shaftesbury Street
Fordingbridge; Hampshire SP6 1JF, United Kingdom
Tel: 01425 – 657 129 (UK)
Fax: 01425 – 658 053 (UK)
Email: office@pheasant.org.uk

Het is toegestaan om artikelen of verkorte versies over te nemen uit de WPA-Nieuwsbrief, mits auteur en bron vermeld zijn.

De redactie van de Nieuwsbrief is niet aansprakelijk voor de inhoud

en/of strekking van de gepubliceerde teksten en artikelen in de Benelux-Nieuwsbrief